Magyar Katolikus
Püspöki Konferencia
Hitoktatási Bizottsága

EGYHÁZI ELŐÍRÁSOK

Dr. Jelenits István Sch.P.: A katolikus iskola a harmadik évezred küszöbén

Az Egyházi Törvénykönyv kánonjainak gyűjteménye a hitre nevelésről

---

Tartalom

1. Bevezetés 2
A hitre nevelés katolikus dokumentumai 2
2. Egyházi Törvénykönyv 3
A hitoktatás 3
Az egyház missziós tevékenysége 4
A katolikus nevelés 6
Az iskolák 7

1. Bevezetés

A hitre nevelés katolikus dokumentumai

A Katolikus Egyház, mint hierarchikus szerv. tanítóhivatalának dokumentumai, amelyek a nevelés és az oktatás ügyével kapcsolatos döntéseket, nyilatkozatokat is tartalmazzák. Ezek részben ajánlások, útmutatások a katolikus szülők, ill. a nevelő-oktató intézmények számára, részben lelkiismeretben kötelező szabályzatok. Egy.-es érdekűek, ezért pedagógiai tanulságaik az egyházon kívüliek számára is figyelemre méltók.

A legutóbbi évtizedben a II. Vatikáni Zsinat Gravissimum educationis momentum kezdetű nyilatkozata a legjelentősebb effajta megnyilatkozás (1965. okt. 28.). Magyar fordításban megtalálható: A II. Vatikáni Zsinat tanítása (A zsinati döntések magyarázata és okmányai) c. kiadványban (Bp. 1975.). Ez a dokumentum a keresztény nevelés alapelveit foglalja össze.

Fontosak a témával kapcsolatos pápai megnyilatkozások is. A hitoktatással és a hitre neveléssel kapcsolatban VI. Pál: Evangelii nuntiandi kezdetű apostoli buzdítása 1975. dec. 8-án jelent meg. II. János Pál Catechesi tradendae kezdettel 1979. okt. 16-án adott ki ismét apostoli buzdítást erről a témáról.

A katolikus egy.-ekkel és a világi egy.-eken működő teológiai fakultásokkal ugyancsak pápai megnyilatkozások foglalkoznak: a Sapientia Christiana kezdetű apostoli konstitúció 1979. ápr. 15-én jelent meg, az Ex Corde Ecclesiae kezdetűt 1990. aug. 15-én adta ki II. János Pál pápa.

A pápai kúriában külön kongregáció foglalkozik a keresztény nevelés ügyeivel.

Ennek legfontosabb megnyilatkozásai az utóbbi évtizedekben:

1970. január 6.
Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis (a papnevelésről).

1972. január 20.
L'enseignement de la philosophie dans les séminaires (A filozófia oktatása a szemináriumokban).

1977. március 19.
L'école catholique (A katolikus iskoláról).

1982. november 20.
Lays catholics in schools: witnesses to faith (Világiak a katolikus iskolában, mint a hit tanúi).

1983. december 1.
Orientamenti educativi sull'amore umano (A szerelem és a szexualitás ügye a nevelésben).

1986. március 19.
Gli strumenti della comunicazione sociale (A média szerepe a kultúrában és a nevelésben).

1988. április 7.
Dimensione religiosa dell'educazione nella scuola cattolica (Hogyan nevel vallásosságra a katolikus iskola?).

A Vatikán Seminarium c. többnyelvű folyóiratának alcíme: Commentarii pro seminariis, vocationibus ecclesiasticis, universitatibus et scholis catholicis. Ebben egy-egy egyházi dokumentum megjelenésekor tematikus szám mutatja be az illető iratot.

A Vatikán hivatalos lapja az Acta Apostolicae Sedis: hiv. megnyilatkozásainak eredeti szövegét ott lehet megtalálni. Összegyűjtve megjelentek pl. az Enchiridion Vaticanum (Documenti ufficiali della Santa Sede) Edizioni Dehoniane - Bologna (EDB) c. kiadványban az eredeti nyelven és hiv. olasz fordításban.

Jelenits István

A katolikus iskola a harmadik évezred küszöbén

2. Egyházi Törvénykönyv

III. KÖNYV

II. FEJEZET

A hitoktatás

773. kán.
Különösen a lelkipásztoroknak sajátos és súlyos feladata a keresztény nép hitoktatásáról való gondoskodás, hogy a hívők hite a tanítás oktatása és a keresztény élet gyakorlata által elevenné, világossá és tevékennyé váljék.

774. kán.
1. §. A hitoktatás gondja a törvényes egyházi hatóság irányítása alatt az egyház minden tagjára tartozik, kire-kire a maga területén.
2. §. Leginkább a szülők kötelessége, hogy szóval és példával neveljék gyermekeiket a hitre és a keresztény élet gyakorlatára. Hasonló a kötelességük azoknak, akik a szülőket helyettesítik, valamint a keresztszülőknek.

775. kán.
1. §. A megyéspüspökök feladata, hogy az Apostoli Szentszék által kiadott előírások tiszteletben tartásával szabályokat adjanak ki a hitoktatásról, és gondoskodjanak a hitoktatás megfelelő eszközeinek biztosításáról, ha hasznosnak látszik hittankönyv készítésével is, továbbá támogassák és hangolják össze a hitoktatási kezdeményezéseket.
2. §. A püspöki konferencia feladata, hogy ha hasznosnak látszik, gondoskodjék területe számára hittankönyvek kiadásáról az Apostoli Szentszék előzetes jóváhagyásával.
3. §. A püspöki konferencia mellett hitoktatási hivatal létesíthető, melynek legfőbb feladata, hogy az egyes egyházmegyéknek segítséget nyújtson a hitoktatás terén.

776. kán.
A plébános hivatalánál fogva köteles gondoskodni a felnőttek, a fiatalok és a gyermekek hitbeli képzéséről. Ebből a célból vegye igénybe a plébániára beosztott klerikusoknak, a megszentelt élet intézményei és az apostoli élet társaságai tagjainak közreműködését, tekintetbe véve az egyes intézmények jellegét, továbbá a világi krisztushívők, főként a hitoktatók munkáját. Mindezek a személyek, hacsak törvényes akadály nem gátolja őket, ne tagadják meg a készséges közreműködést. A családi hitoktatásban pedig, melyről a 774. kán. 2. §-ában van szó, a plébános mozdítsa elő és támogassa a szülők munkáját.

777. kán.
A plébános a megyéspüspöktől megállapított szabályok figyelembevételével különösen gondoskodjék a következőkről:

hogy megfelelő hitoktatás készítse elő a szentségek kiszolgáltatását;

hogy a gyermekeket kellő időn át tartó hitoktatással megfelelően felkészítsék az első gyónásra, az első áldozásra és a bérmálásra;

hogy a gyermekek az első áldozás után bőségesebb és mélyebb hittani képzést kapjanak;

hogy amennyire állapotuk lehetővé teszi, a testi és szellemi fogyatékosok is hitoktatásban részesüljenek;

hogy a fiatalok és a felnőttek hitét különféle formában és különféle kezdeményezések révén erősítsék, világosabbá tegyék és fejlesszék.

778. kán.
A szerzetes elöljárók és az apostoli élet társaságainak elöljárói gondoskodjanak arról, hogy templomaikban, iskoláikban és a többi bármi módon rájuk bízott intézményben buzgón végezzék a hitoktatás.

779. kán.
A hitoktatás mindazoknak az eszközöknek, didaktikai segédeszközöknek és tömegtájékoztatási eszközöknek a felhasználásával történjék, amelyek hatásosnak tűnnek annak elérésére, hogy a hívek természetüknek, képességeiknek, életkoruknak és életkörülményeiknek megfelelően teljesen meg tudják tanulni, és jobban átültessék a gyakorlatba a katolikus tanítást.

780. kán.
A helyi ordináriusok gondoskodjanak arról, hogy a hitoktatók kellő felkészítést kapjanak feladatuk megfelelő betöltésére, vagyis hogy folyamatos képzésben részesüljenek, az egyház tanítását kellőképpen megismerjék, és a pedagógiai tudományok sajátos szabályait elméletben és gyakorlatban is elsajátítsák.

II. CÍM

Az egyház missziós tevékenysége

781. kán.
Mivel az egész egyház természeténél fogva missziós jellegű, és az evangelizáció munkája Isten népének alapvető feladata, az összes krisztushívők vegyék ki részüket, felelősségük tudatában, a missziós tevékenységből.

782. kán.
1. §. A missziós munkával és a benne való együttműködéssel kapcsolatos kezdeményezések és tevékenységek legfelső vezetése és összehangolása a római pápának és a püspökök testületének a feladata.
2. §. Az egyes püspököknek mint az egyetemes egyház és minden egyes egyház felelőseinek különösen is gondjuk kell, hogy legyen a missziós tevékenységre, főleg oly módon, hogy saját részegyházukban serkentik, ápolják és támogatják a missziós kezdeményezéseket.

783. kán.
A megszentelt élet intézményeinek tagjai, mivel magukat magával a megszentelődéssel az egyház szolgálatára ajánlják fel, kötelesek arra, hogy az intézményüknek megfelelő módon sajátos jelleggel kapcsolódjanak a missziós munkába.

784. kán.
A misszionáriusok, vagyis azok, akik az illetékes egyházi hatóságtól missziós munka végzésére kapnak küldetést, lehetnek helybeliek vagy máshonnan valók, világi klerikusok, a megszentelt élet intézményeinek vagy az apostoli élet társaságainak tagjai és más világi krisztushívők is.

785. kán.
1. §. A missziós tevékenységbe kapcsoljanak be hitoktatókat, vagyis olyan megfelelően képzett és a keresztény életben kiváló világi krisztushívőket, akik a misszionárius vezetése alatt szenteljék magukat az evangéliumi tanítás kifejtésének, a liturgikus cselekmények és a karitatív munka megszervezésének.

2. §. A hitoktatókat erre a célra szolgáló iskolákban, vagy ezek hiányában a misszionáriusok vezetésével képezzék.

786. kán.
A sajátos értelemben vett missziós tevékenységet, melynek során az egyházat olyan népek vagy csoportok körében is meghonosítják, ahol eddig még nem vert gyökeret, az egyház különösen úgy végzi, hogy hithirdetőket küld mindaddig, amíg az új egyházak teljesen fel nem épülnek, vagyis nem rendelkeznek saját erővel és olyan elégséges eszközökkel, melyekkel az evangelizáció munkáját már maguk is képesek elvégezni.

787. kán.
1. §. A misszionáriusok életük és szavuk tanúságtételével kezdeményezzenek őszinte párbeszédet azokkal, akik nem hisznek Krisztusban, hogy sajátságaiknak és kultúrájuknak megfelelően megnyíljék számukra az az út, amelyen az evangéliumi üzenet megismerésére eljuthatnak.
2. §. Gondoskodjanak arról, hogy azokat, akiket az evangéliumi üzenet befogadására késznek vélnek, megtanítsák a hit igazságaira, hogy akik szabadon kérik, azokat a keresztség felvételére bocsáthassák.

788. kán.
1. §. Akik tanújelét adják annak, hogy szándékukban áll elfogadni a Krisztusban való hitet, azokat az előkatekumenátus idejének elteltével liturgikus szertartással bocsássák a katekumenátusra, és nevüket jegyezzék be az erre a célra szolgáló könyvbe.
2. §. A katekumeneket a keresztény élet tanulása és gyakorlása útján vezessék be kellőképpen az üdvösség misztériumába és Isten népének hitbeli, liturgikus és karitatív életébe, valamint az apostoli tevékenységbe.
3. §. A püspöki konferenciákra tartozik, hogy szabályzatot adjanak ki a katekumenátus kérdésének rendezésére és annak meghatározására, hogy mit kell a katekumeneknek teljesíteniük, és milyen előjogok illetik meg őket.

789. kán.
Az új kereszténynyeket képezzék ki kellő oktatással az evangélium igazságának alaposabb ismeretére, a keresztségben vállalt feladataik betöltésére, és itassák át őket a Krisztus és egyháza iránti őszinte szeretettel.

790. kán.
1. §. A missziós területeken a megyéspüspök feladata:

előmozdítani, irányítani és összehangolni a missziós tevékenységgel kapcsolatos kezdeményezéseket és munkákat;

gondoskodni arról, hogy a missziós munkát végző intézmények vezetőivel megfelelő megállapodásokat kössenek, és hogy hozzájuk fűződő kapcsolatuk a misszió javára váljék.

2. §. A megyéspüspöknek az 1. §. 1. sz-ában említett rendelkezései az összes területén élő misszionáriusokat kötelezik, még a szerzeteseket és azok segítőit is.

791. kán.
Az egyes egyházmegyékben a missziós együttműködés előmozdítására:

ösztönözzék a missziós hivatásokat;

bízzanak meg egy papot a missziós kezdeményezések, különösen a Pápai Missziós Művek hatékony támogatásával;

minden évben tartsák meg a missziós napot;

évente juttassanak el megfelelő adományt a Szentszéknek a missziók számára.

792. kán.
A püspöki konferenciák létesítsenek és támogassanak olyan intézményeket, melyek a missziós területekről munka vagy tanulás céljából területükre érkezőket testvéri módon fogadják és megfelelő lelkipásztori gondoskodásban részesítik.

III. CÍM

A katolikus nevelés

793. kán.
1. §. A szülők és azok, akik őket helyettesítik, kötelesek és jogosultak a gyermek nevelésére. A katolikus szülőknek kötelessége és joga az is, hogy megválasszák azokat az eszközöket és intézeteket, amelyek segítségével a helyi viszonyoknak megfelelően a legjobban tudnak gondoskodni gyermekeik katolikus neveléséről.
2. §. A szülőknek joga az is, hogy éljenek a világi társadalomnak gyermekeik neveléséhez szükséges segítségével.

794. kán.
1. §. A nevelés feladata és joga különösképpen megilleti az egyházat, mert isteni küldetése van arra, hogy az embereket a keresztény élet teljességének elérésére segítse.
2. §. A lelkipásztorok feladata mindent megtenni, hogy az összes hívők katolikus nevelésben részesüljenek.

795. kán.
Mivel az igazi nevelésnek a teljes emberi személy alakítására kell törekednie, mégpedig az ember végső céljára és a társadalmak közjavára való tekintettel, a gyermekeket és a fiatalokat úgy kell kiművelni, hogy fizikai, erkölcsi és szellemi képességeiket harmonikusan tudják kibontakoztatni, elsajátítsák a teljesebb felelősségérzetet, megtanuljanak helyesen élni a szabadsággal, és tevékenyen részt tudjanak venni a társadalmi életben.

I. FEJEZET

Az iskolák

796. kán.
1. §. A nevelés eszközei közül a krisztushívőknek különösen nagyra kell értékelniük az iskolákat, melyek kiemelkedő segítséget nyújtanak a szülőknek nevelői feladatuk teljesítésében.
2. §. A szülők működjenek szorosan együtt azokkal a tanítókkal, akikre gyermekeik nevelését bízták; a tanítók pedig feladatuk teljesítésében a szülőkkel való bensőséges együttműködésben járjanak el, hallgassák meg szívesen őket, szervezzenek szülői munkaközösségeket vagy szülői értekezleteket, és tartsák ezeket tiszteletben.

797. kán.
A szülőknek az iskolák megválasztásában igazi szabadságuk kell, hogy legyen, ezért a krisztushívőknek legyen gondja arra, hogy a világi társadalom a szülőknek ezt a szabadságát elismerje, és az osztó igazságosság tiszteletben tartásával támogatással is biztosítsa.

798. kán.
A szülők bízzák gyermekeiket olyan iskolákra, melyekben gondoskodnak a katolikus nevelésről. Ha ez nem lehetséges, akkor kötelesek arról gondoskodni, hogy az iskolán kívül kapják meg a kellő katolikus nevelést.

799. kán.
A krisztushívők törekedjenek arra, hogy a világi társadalomban az ifjúság nevelését szabályozó törvények gondoskodjanak arról, hogy a gyermekek magában az iskolában a szülők lelkiismeretének megfelelő vallási és erkölcsi nevelést kapjanak.

800. kán.
1. §. Az egyháznak joga van arra, hogy bármilyen tantárgy oktatására, bármilyen típusú és fokozatú iskolát alapítson és vezessen.
2. §. A krisztushívők támogassák a katolikus iskolákat, és erejükhöz mérten járuljanak hozzá azok alapításához és fenntartásához.

801. kán.
Azok a szerzetes intézmények, melyeknek sajátos küldetése a nevelés, ehhez a küldetésükhöz híven a megyéspüspök hozzájárulásával alapított saját iskoláik révén is igyekezzenek magukat a katolikus nevelésnek szentelni.

802. kán.
1. §. Ha nincsenek olyan iskolák, amelyekben a nevelést a keresztény szellem járja át, a megyéspüspök feladata, hogy ilyenek alapításáról gondoskodjék.
2. §. A megyéspüspök gondoskodjék arról is, hogy - ahol ez hasznos - szakmai és technikai iskolákat, valamint más sajátos szükségleteket kielégítő iskolákat alapítsanak.

803. kán.
1. §. Katolikus iskolának azt az iskolát nevezzük, amelyet az illetékes egyházi hatóság vagy egy hivatalos egyházi jogi személy igazgat, vagy amelyet az egyházi hatóság írott okmánnyal ilyennek ismer el.
2. §. A katolikus iskolában az oktatásnak és a nevelésnek meg kell felelnie a katolikus tanítás elveinek; az oktatóknak pedig ki kell tűnniük helyes tanításukkal és becsületes életükkel.
3. §. Még a ténylegesen katolikus iskolák sem viselhetik a katolikus iskola nevet az illetékes egyházi hatóság hozzájárulása nélkül.

804. kán.
1. §. A katolikus vallási oktatás és nevelés az egyházi hatóság irányítása alá tartozik, bármilyen iskolában

vagy bármilyen tömegtájékoztatási eszköz útján történik is. A kérdésben általános szabályokat kiadni a püspöki konferenciák feladata, a tevékenység rendezése és felügyelete pedig a megyéspüspökre tartozik.
2. §. A helyi ordináriusnak legyen gondja arra, hogy azok, akiket - akár nem katolikus iskolákban is - hitoktatónak neveznek ki, kitűnjenek tanításuk helyessége, keresztény életük tanúságtétele és pedagógiai hozzáértésük tekintetében.

805. kán.
A helyi ordinárius joga, hogy egyházmegyéjében kinevezze vagy jóváhagyja a hitoktatókat, továbbá hogy- ha vallási vagy erkölcsi szempontból szükséges - elmozdítsa őket, vagy elmozdításukat követelje.

806. kán.
1. §. A megyéspüspököt illeti a területén levő katolikus iskolák felügyeletének és ellenőrzésének joga még akkor is, ha szerzetes intézmények tagjai alapították vagy vezetik őket. Ugyanígy ő illetékes a katolikus iskolák általános rendjét megszabó előírások kiadására is. Ezek az előírások érvényesek az említett intézmények tagjai által irányított iskolákra is, az iskolák belső vezetésére vonatkozó autonómiájuk tiszteletben tartásával.
2. §. A katolikus iskolák igazgatói a helyi ordinárius felügyelete alatt gondoskodjanak arról, hogy az oktatás ezekben az iskolákban tudományos szempontból legalább olyan szinten álljon, mint az illető vidék többi iskolájában.